

BUDAPEST ÚJ ÁLLATKERTJÉNEK ÉPÜLETEI.

TERVEZTÉK: KÓS KÁROLY ÉS ZRUMECZKY DEZSŐ ÉPÍTÉSZEK.

**Budapest új
állat-
kertjének
épületei.**

Másfél esztendeje, hogy az Állatkert kapuján cédula lóg: Zárva. És másfél esztendeje, hol ebben, hol abban az újságban jelenik meg egy-egy cikkecske, mely dicséri, vagy szidja, de beszél, ír, mond mindenfélét az új, készülő Állatkerről. A téma aktuális, a közönség érdeklődik, hiszen ez Magyarország egyetlen állatkertje.

Valóban, az Állatkert megnagyobbított területén szorgos munkálkodás történik. Ott túrnak, ásnak, töltenek, építenek, rombolnak — zárt, átláthatatlan kerítés mögött.

Kívülről nagy vasbeton szerkezetek emelkedését láthattuk már egy esztendeje: össze-
vissza menő, egymást keresztező gerendákat. Azt gondoltuk: no ott lesz valami hatalmas

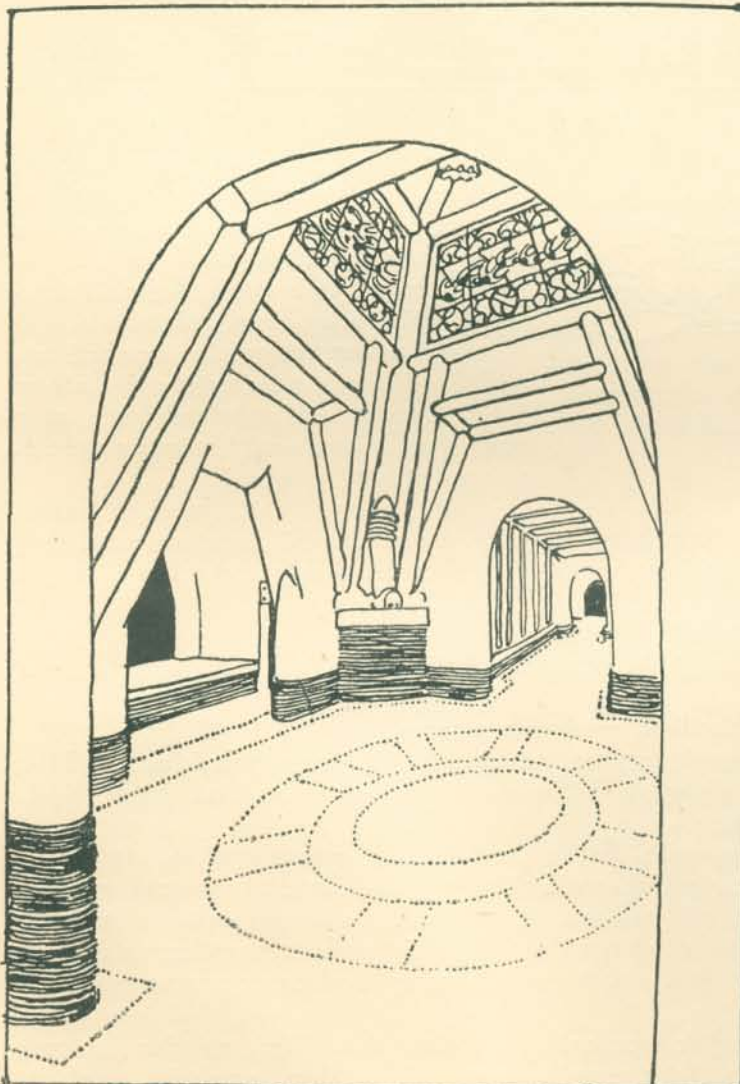
amfiteátrum. És íme egyszerre csak burkolni kezdik a gerendamonstrumot és nagy hegy lesz belőle, csúcsokkal, gerincekkel, völgyekkel, utakkal.

Aztán a kerítés hasadékaín benézve furcsa épületeket láttunk emelkedni: nagy durva kövekből összerótt lábazatra gömbölyű gerendákból boronafal épült, a falba apró ablakok kerültek, a tetőre zsindely. Szóval furcsa dolgok kerültek ott össze.

Ma már nyersen készen áll az egész. Az épületek tető alatt vannak, az utak kítűzve, a dombokról csak a virágos gyepp hiányzik, a tóból csak a víz.

Ebből a már kész munkából mutatunk be olvasóinknak néhány dolgot: 12 épületet és néhány részletet.

Furcsa házak: se párkány nincsen rajtuk, se reneszánsz tengelyosztás, sem vakolatba huzott kőfugázás, ellenben lám, egyik háznál magasra szökik a piros, karcsú torony, négy kis fióktornyocskával, másutt alacsony, meszelt falra, mint a gomba, borul rá a zsindelyes tető, ott meg az ősi szalmafedél omlik alá az oszlopos tornácra.

153. MADÁRHÁZ
TORONYCSARNOKA.

153.

INTÉRIEUR
DE LA VOLIÈRE.

TERVEZTÉK: KÓS ÉS ZRUMECZKY. BUDAPESTI ÁLLATKERT.

154.
MADÁRHÁZ
SZINES
ÜVEGABLAK
RAJZA.

VOLIÈRE. Budapest új
VITRAIL. állat-
Kertjének épületei.

TERVEZTÉK:
KÓS ÉS ZRUMECZKY.

154.

BUDAPESTI
ÁLLATKERT.

És egyik ház sárga, a másik kék, vannak házak, hol a zöld szín virít. A faragott tölgyfa rovásaiból — a magyarok himzésnek mondják ezt — az ősi, égő piros virít felénk és a pávakék. Látunk hófehér falakat, sötét boronafalakat, vannak durva kőből összeróttak, vannak finom nyerstéglából épültek. A tornyok, fedélcsúcsok végén ott a csillagos, buzogányos fejfa, a lécesajtó kis faragott zábén nyílik és a házak — belül is gerendásak...

Mintha már láttunk volna valahol, valamikor ilyesmit. Talán egyszer, amikor utaztunk, a vonat ablakán keresztül, talán gyermekkori emlékeink között láttuk: hogy valahol napkeleten van ilyesmi, nem ez, de ilyenforma; ahol a nagy hegyek alján, lombos kicsi falvakban, magastetejű házakban magyarok laknak.

Mintha az a hangulat valami desztillációs folyamaton áthatolva eljutott volna ide — az állatkertbe. Valami efféle.

És jól esik látnunk ezt itt. Jól esik tudnunk, hogy lesz Budapestnek egy szépséges parkja, ahová eljárhatunk majd és elvihetjük gyermekeinket, hogy megmutassuk nekik az állatokat, hogy friss levegőt szivhassunk, hogy valami friss, magyar hangulatot érezhessünk.

Mert ezek a kis épületek, ezek a téglából, fából, kőből épült, cseréppel, zsindellyel, szalmával fedett kisebb-nagyobb épületek valóban szépek, valóban fiatalosan frissek, vidámak és — magyarok.

A főváros jól járt, amikor ez épületek tervezését fiatal, kezdő, de magyar és művész emberekre bízta. És hagyta őket dolgozni. Azok pedig úgy látszik komolyan akarták itt elmondani mondanivalójukat. El is mondták.

Végül még csak annyit, hogy lám sikerült Budapesten olyan állatkertet csinálni, amely szép is legyen, megfeleljen céljának és különbözzék minden más külföldi állatkerttől. Szóval hogy — magyar legyen. És ez már valami.

—r—

A BERGER-FÉLE DÉLSZLÁV ÉS MAGYAR NÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

A Berger-féle délszláv és magyar népművészeti kiállítás.

A szövött és hímzett népművészeti tárgyaknak igen gazdag gyűjteménye látható az iparművészeti múzeumban. Érdekes már csak azért is, mert a kiállított tárgyak javarészt arról a helyről származnak (Horvátország, Dalmácia, Bosznia), melyet joggal nevezhetünk a textil technikák és stílusok találkozási pontjának. Ez magyarázza meg azt a gazdagságot, azt a technikai és stílusbeli változatosságot, mely szinte azt a kételyt támasztja bennünk, hogy egy fajnak művészetével van-e dolgunk. Szerencsére vannak közös, általánosan jellemző tulajdonságok, melyek a gyűjtemény nagy részét összefoglalják. Ez elsősorban a szín. A sárga, általában az élénk színek azok, melyek itt szembetűnők. A díszítés elhelyezése a ruházaton is jellemzi a fajt. Már díszítő formák tekintetében nem találunk ilyen egységes tulajdonságot. Békésen megférnek itt egymás mellett a geometriai hímzés-minták, melyeket itt-ott talán a keleti szőnyegek kaukázusi díszítményei is átalakíthattak; a reticella-mustrák, melyeket a régi olasz munkákon és mintakönyvekben láthatunk.* Egy-két régi példányon primitív rajzzal találkozunk, melynek néhány eleme a mi palóc hímzéseink elkorcsosult madármotívumaihoz hasonlít — még az elrendezésben is van valamelyes rokonság. Feltűnő, hogy aránylag kevés állati motívumot találunk a kiállított munkákban.

A hímzések és a szövtesek között sok olyan mintát látunk, melyre bátran mondhatjuk, hogy internacionális. A mi magyar ú. n. rózsás és asztallábás, szegfűs mintánk Skandináviától Délolaszországig csaknem minden nemzet népművészetében előfordul s így nem meglepő, hogy itt sem hiányzik. A technika által megszabott szűk határok között némi kis variánsok fordulnak elő, egy-egy részlet eltér az eddig ismert formáktól vagy az elrendezés, csoportosítás más a szokottnál; ez adja meg a helyi ízt, melyet azonban inkább tulajdoníthatunk az egyéniség megnyilatkozásának. Ezt elsősorban a szövött díszű horvát női ingek díszítésén láthatjuk.

Nagy és fáradságos munka volt ez anyagnak összegyűjtése. Tulajdonosának nagy lelkesedése és szakértelme, no meg életének 30 esztendeje kellett hozzá, hogy ilyen teljességében mutathassa be nekünk, amint a kiállításon látjuk. Nemcsak a gyűjtő szenvedélye, hanem a józan üzletember vállalkozó szelleme is vezérelte, amikor a régi népies motívumok és sokszor új technikák felhasználásával megmenteni igyekeztek a megmenthetőt s a modern kor igényeihez idomítani azt a készséget, melyet az évszázados gyakorlat fejlesztett ki a népben. Az ő érdeme, hogy a népművészet ma háziipar formájában még él Horvátországban. Példája munkára serkenthet minket is, akiknek még több és szebb anyag áll rendelkezésünkre, mint amit ő fedezett fel és támasztott fel a Dráván túl.

Az érdekes kiállítás június hó közepéig tekinthető meg hétfő és péntek kivételével naponta 9—1 óra közt.

M. Gy.

* A reticellamunkát a XVII-ik században schiavonesco-nak nevezték Velencében; — ez volt a kereskedelmi neve — szemben a velencei varrott, és a genuai vert csipkével. Ez a körülmény arra mutat, hogy Dalmáciában készült, eredete azonban, minden valószínűség szerint, Olaszországban keresendő.

A BOSNYÁK IPARMŰVÉSZEZET.

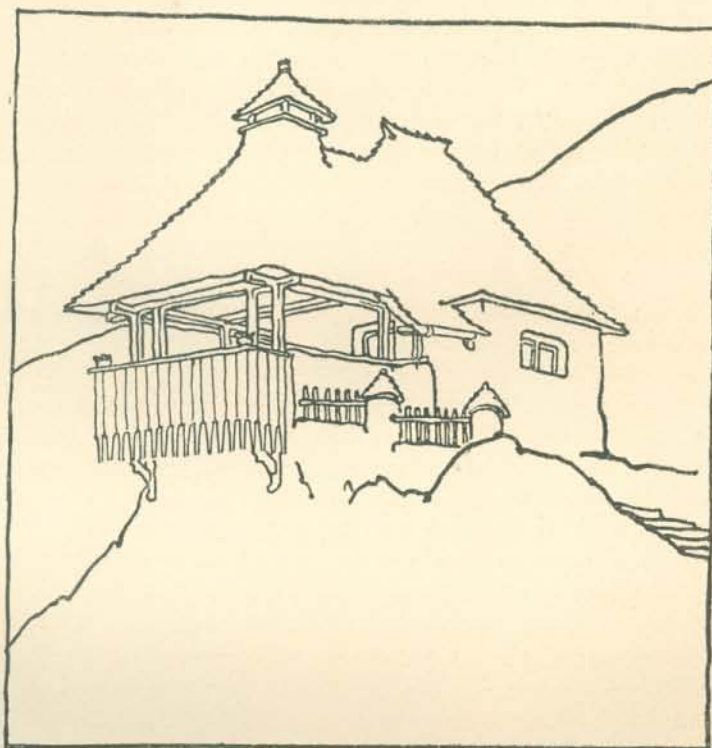
ÍRTA: TONELLI SÁNDOR.

Nálunk iparművészeti szempontból meglehetősen kompromittált mindaz, ami Boszniából kikerül. Bazárokból kikerült gyári árú legnagyobb részét mindaz, amit bosnyák iparművészeti tárgyak címe alatt árulni szoktak. Csak néha akad közöttük egy-egy tárgy, amely érdekességénél és művészi értékénél fogva megragadja a figyelmünket. Rendesen valamely tisztán orientális formájú dolog, amelyet azonban alig tudunk a keleti iparművészetnek valamelyik ágába beosztani. Hasonló és mégis önálló, — ez a bosnyák iparművészet jellemző vonása.

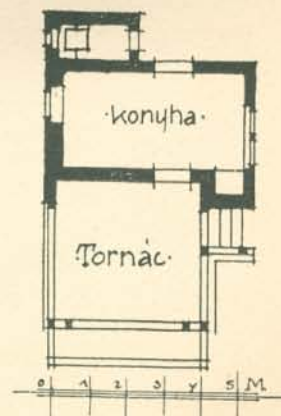
Bosznia nagyon régen, körülbelül ezeröttszáz esztendővel ezelőtt, került bele a keleti iparművészet hatáskörébe.

Először a bizánci iparművészet érezte a hatását. Bizáncból kerültek ide azok az alapformák, amelyeknek mintái később az idők folyamán változtak és módosultak, aszerint hogy milyen újabb befolyások érvényesültek. Érezte a hatását még Velence és Ragusa is. A középkori Olaszország nagy napjaiban Velencének és Raguzának ereje, ipara és kereskedelme ezekre a területekre is kiterjedt és innen származnak bizonyos formák, amelyek a bosnyák iparművészeti termékekben máig is megmaradtak. Innen vette különösen a fémipar a technikáját.

A bizánci és velencei befolyáson kívül érezhetők még az ósláv elemek, melyekbe az egész későbbi iparművészet mintegy beleágyazódott és különösen erősen kifejezésre jut a török, jobban mondva mohamedán elem. Nagyon jól tudom, hogy a török-mohamedán kifejezés nem precíz, hisz nagyon sok ága van, amelyek egymástól nagyon különböznek. A spanyolországi mór művészet, amely a granadai Alhambrában jutott el virágzásának tetőpontjára, teljesen eltérő az egyiptomi, bokharai, perzsa és indiai iránytól. Mindezek a művészeti irányok azonban már teljesen ki voltak fejlődve, mikor Bosznia török uralom alá jutott, egyidőben kerültek oda és egyszerre kezdték hatásukat éreztetni, úgy hogy annak megállapítása, hogy a Kelet valamelyik része mit és milyen mértékben adott, valósággal a lehetlenségek közé tartozik. Nagy általánosságban így jött létre azonban a keleti művészetnek bizo-

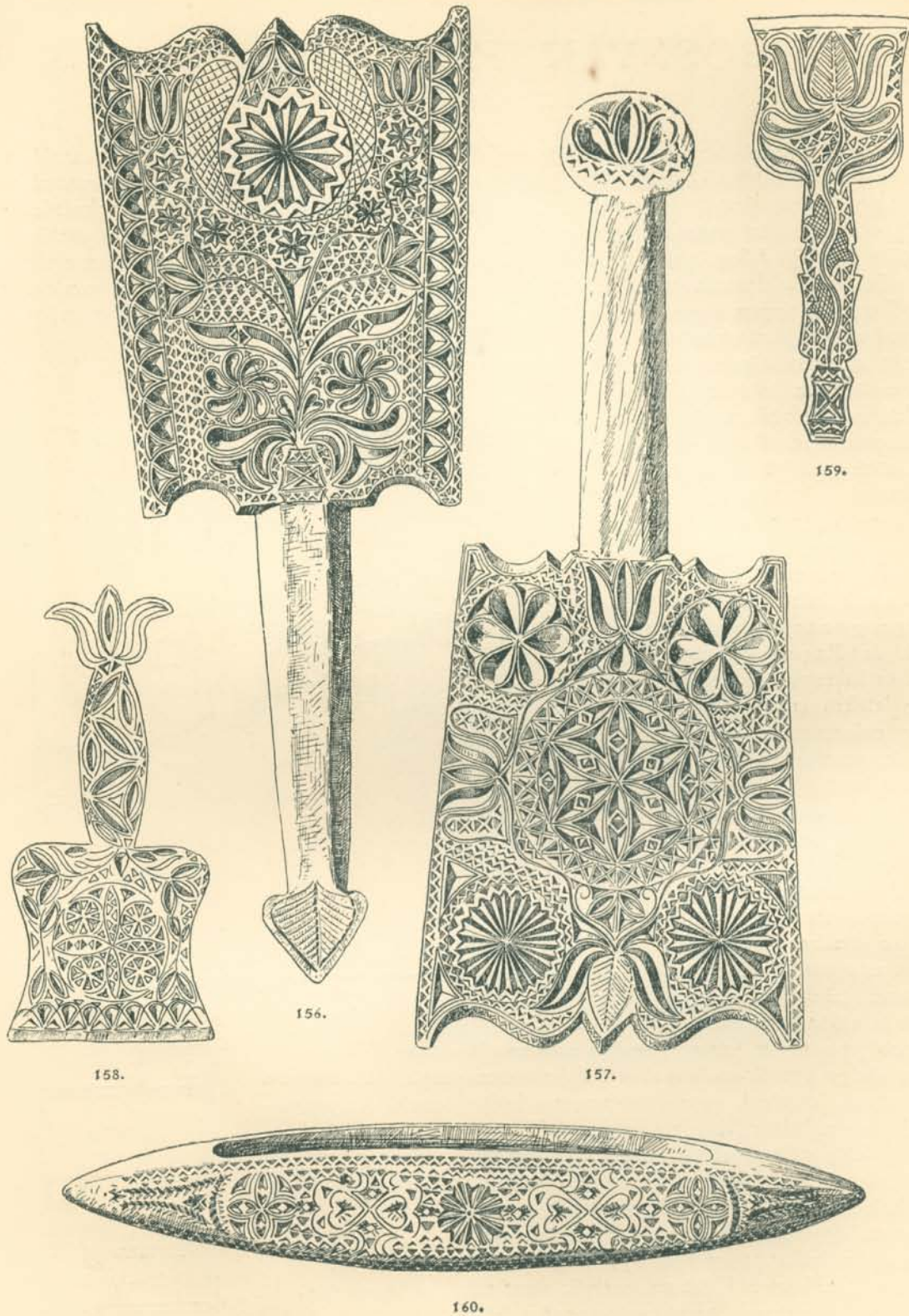

155.

155. TEJCSARNOK.
LAITERIE.

TERVEZTÉK :
KÓS ÉS
ZRUMECZKY.
BUDAPESTI
ÁLLATKERT.

KALOTASZEGI NÉPMŰVÉSZET.
FAFARAGVÁNYOK. 156—157. SULYOK.
158—159. KAPATISZTÍTÓ ÉS 160. VETÉLŐ.

L'ART POPULAIRE
DE KALOTASZEG.
SCULPTURES SUR BOIS.

TELEGDY ÁRPÁD RAJZAI.

161.

163.

164.

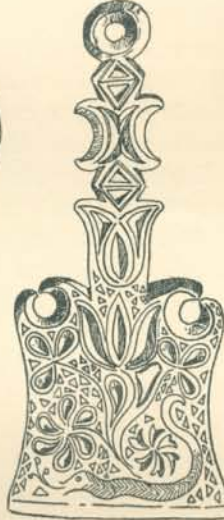
162.

165.

167.

166.

168.

169.

KALOTASZEGI NÉPMŰVÉSZET. FAFARAGVÁNYOK.
161-162. KASZAKÓTARTÓ, 163-166. KAPATISZTÍTÓ.
167. ORSÓ, 168. MOGYORÓTÖRŐ,
169. VETÉLŐ.

TELEGDY ÁRPÁD RAJZAI

L'ART POPULAIRE
DE KALOTASZEG.
SCULPTURES
SUR BOIS.

nyos revelálódása Bosznia területén. Hogy ez a mohamedán művészet épen Boszniában tudott kedvező talajra találni, a többi délszláv államokban ellenben, amelyek épen oly hosszú ideig állottak török uralom alatt, nem, annak egy külső politikai oka van. A bosnyák nemesség, sőt a köznép nagy része, hogy állását és vagyonát biztosítani tudja, a török uralom elején áttért a mohamedán vallásra és ezekből a néhai renegátokból lettek a mohamedanizmus legfanatikusabb előőrsei a Balkán északi határán.

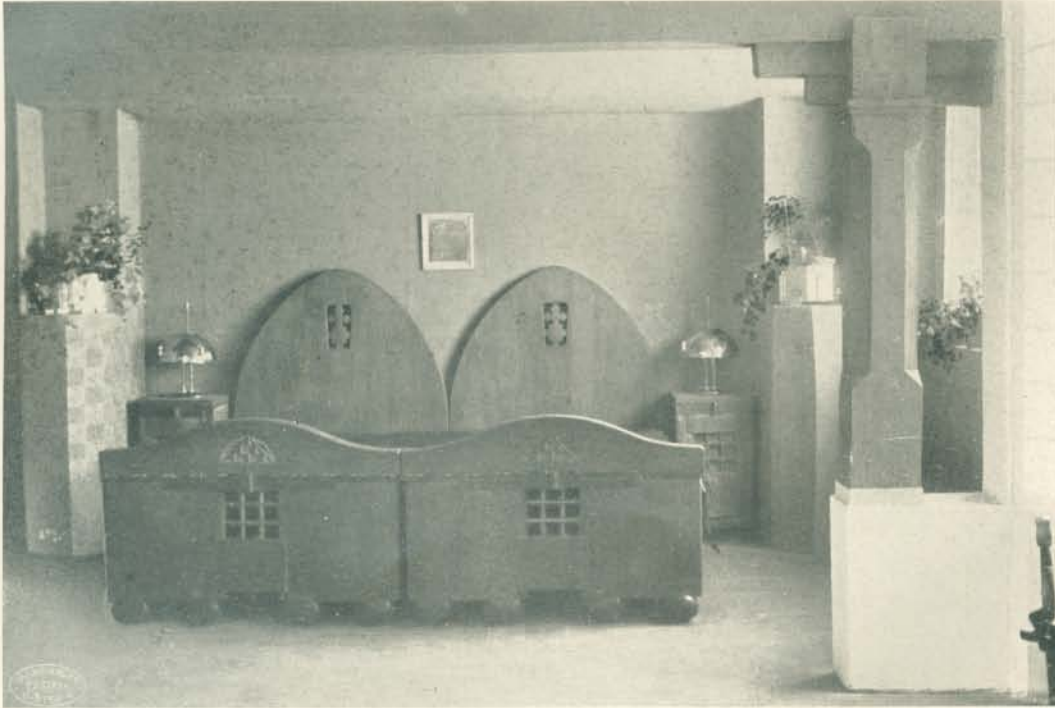
Általánosan ismeretes, hogy a vallásnak mekkora befolyása van arra, hogy a művészet egy vagy más irányban fejlődjék. Ez történt Boszniában is. A mohamedán alakot nem ábrázol, képet — eltekintve a legújabb időktől, — nem ismer, hanem kizárólag iparművészeti tárgyakkal díszíti templomát és lakását. Ez adta meg Boszniában a lökést arra, hogy az összes művészi tehetségek az iparművészet szolgálatába álljanak. Hatalmas helytartók, akik távol a konstantinápolyi központi hatalomtól majdnem uralkodói jogkörre tettek szert, közöttük különösen Huszrev bég, akinek emlékét Szarajevo legszebb mecsetje, a Begova dzsámija őrzi, tőlük telhetőleg előmozdították, segítették a művészetbe átolvadt ipar fejlődését. Így lettek a bosnyák ötvösök, művészi fegyverkovácsok, beszövők, szőnyegszövők és fafaragók munkái rövidesen híresek az egész ottomán birodalomban.

A különbözőséget a bosnyák iparművészet és a keleti iparművészet többi ága között, mint már említettem, az adja meg, hogy ez sokkal több elemnek az összeolvadásából keletkezett. Hogy benne egyik sem tudott túlsúlyra jutni, annak magyarázatát viszont az adja meg, hogy Bosznia aránylag hamar elvesztette a politikai kapcsolatot Konstantinápolyal és művészete önálló irányban fejlődhetett. Az ország még török uralom alatt állott, mikor helytartói már bizonyos önállóságra tettek szert, később pedig egészen elveszett az eredeti kölcsönhatás és megkezdődött az önálló bosnyák iparművészet kialakulása.

A különbözőség főként a formákban, a díszítő motívumokban nyilatkozik meg. Ha nézzük például a mohamedán művészetnek egyik legkiválóbb ágát, a spanyolországi mór művészetet, azt tapasztaljuk, hogy ott mindenütt bizonyos összefonódása jelentkezik a vonalaknak a körökkel. Ez a jellege a spanyolországi mór iparművészetnek. A távolabb Keleten a rendes díszítő motívum a hindu-perzsa eredetű arabeszk, amelyet találoán lehet összehasonlítani a török írás szeszélyes betűivel. Ezt csak nagyon ritkán találjuk meg a bosnyák iparművészetben. Itt inkább virágoknak stílizálásával, iparművészeti jellegű tárgyakra való alkalmazásával találkozunk. Itt egyes olyan speciális formák képződtek ki, hogy csaknem teljes biztonsággal módot nyújtanak a bosnyák eredet megállapítására.

Ha keressük, hogy a bosnyák műiparnak mely ágai jutottak el a fejlődés olyan fokára, hogy a népművészetből a valóságos iparművészet keretébe lehessen őket besorozni, különösen az ötvösséget (trébelt és gravírozott munkák, tausírozás, inkrusztálás), a szőnyegszövést és a hímző műipart kell elsősorban felsorolnunk. A fa-feldolgozásnál szintén találkozzunk iparművészeti jellegű és értékű tárgyakkal, általánossá azonban az iparművészetnek ez az ága sohasem lett és az egyes tárgyak inkább csak a helynél, mint a jellegnél fogva tekinthetők bosnyákoknak.

Míndezeknek az iparművészeti ágaknak a fénykora körülbelül a tizenhetedik század elejétől a tizennyolcadik század végéig tart. Mikor a tizennyolcadik század második felében a török központi hatalom rohamos hanyatlásnak indult, pusztulni kezdett itt is minden. A folytonos harcok, forradalmak következtében nem volt, aki művészeti dolgokat vásárolt volna, nem voltak nagy bégek, helytartók, akik a művészetet támogatták volna, úgy hogy az iparművészet, amely a török uralom első éveiben oly szép fejlődésnek indult, teljesen a stagnálás állapotába jutott. Ez a hanyatlás pedig még fokozódott az okkupációt követő években, mikor Bosznia százados elzárkózás után ismét összeköttetésbe került a nyugati iparral és kereskedelemmel. Úgy látszott, hogy épen a nyugati kereskedelem, amelytől sokan azt várták, hogy a bosnyák ipar termékeit elviszi Nyugatra, lesz a megölője a bosnyák iparművészetnek. Mert mi történt? A bosnyák lakosság, amely a hosszú háborúk alatt teljesen elszegényedett, könnyen kapható volt arra, hogy olcsó vásári árút vegyen,

170. HÁLÓSZOBA.

170.

CHAMBRE À COUCHER.

171. RUHASZEKRÉNY.

171.

ARMOIRE.

KÉSZÍTETTE TÓTFALUSSY K. MAROSVÁSÁRHELY.

172. EBÉDLŐ. KÉSZÍTETTE:
TÓTFALUSSY K.
MAROSVÁSÁRHELY.

172.

SALLE
À MANGER.

173. TÁLALÓ.

173.

DRESSOIR.

174. EBÉDLŐ.

174.

SALLE À MANGER.

175.

175. EBÉDLŐ ASZTALA.

TABLE.

168

Th. Vigand
Ede

176.

177.

176-177. IRÓASZTAL ÉS KÖNYVSZEKRÉNY.
KÉSZÍTETTE: TÓTFALUSSY K.
MAROSVÁSÁRHELY.

BUREAU
ET BIBLIOTHÈQUE.

mert az értékesebb dolgokat nem tudta megfizetni. Viszont a nyugati közönséget, amely lekerült Boszniába, nagyon könnyen ki lehetett elégíteni olyan hamisított dolgokkal, amelyek legnagyobb részét Bécsből, Párisból kerültek le Boszniába. Így teljes hanyatlás állott be minden vonalon.

A bosnyák iparművészetnek a regenerálása a múlt század nyolcvanas éveinek második felében kezdődött és főként Bosznia zseniális adminisztrátorának, Kállay Béninek az érdeme. Megbízottai felkutatották a bosnyák iparművészetnek még meglévő emlékeit, kerestek mestereket, akik alkalmasak voltak az új műiparos generáció oktatására. Igaz, hogy előttük elsősorban az lebegett, hogy kenyeret adjanak vele a lakosságnak és csak később vették figyelembe az igazi iparművészeti szempontokat, mégis a mai iparművészetet valósággal a semmiből ők teremtették újjá. Kállay emberei, Szentgyörgyi Ottó és Storck udvari tanácsos valóságos nyomozásokat indítottak egy-egy ősi forma felkutatására, de munkájuk sikerrel járt. Igaz, hogy a regeneráló munkában követtek el nem egy vétséget is az iparművészettel szemben. Storck udvari tanácsos például számos felkutatott tárgyat felvitt Bécsbe, ahol azokat szigorú geometriai formákra átvéve lerajzolták és ezeket az újonnan megkonstruált mintákat küldték le feldolgozásra. Ezek a minták nagyon természetesen a rajz szempontjából tökéletesebbek voltak mint az eredeti bosnyák dolgok, de elvesztették érdekességüket és értéküket. Gyermekebetegségek voltak ezek, amelyeken azonban a bosnyák iparművészet még ma sem esett túl teljesen.

Még egy másik nagy nehézséggel találkoztak a bosnyák iparművészet regenerátorai. Alig voltak már Boszniában mesterek, akik képesek lettek volna az iparművészetet felújítani. Az országban szétszórva élt már csak néhány ember, aki képviselte még ennek az iparművészetnek, különösen az ötvösműiparnak, a tradícióit. Ilyen volt például az ötvösművészet utolsó képviselője, a focsai Letics. Amikor elmentek hozzá és megkérték, hogy lépjen az állam szolgálatába és iskolában oktassa a legényeket és inasokat a bosnyák műipari technikának különböző fogásaira, azt válaszolta, hogy az ő művészetének ideje már elmúlt, azt nem lehet felújítani és nem is vállalkozik rá. Ez az eset pedig nem áll magában, hanem számos más öreg mesternél kellett hasonló nehézségekkel megküzdeni.

Ez volt a kezdet. Mikor az ország elég erősnek érezte magát, felállította a különböző műipari tanintézeteket, amelyek egyúttal termelő telepek gyanánt is szolgálnak és iparművészeti tárgyakban az egész országban a legtöbbet produkálják. Ilyen műhelytanintézet van ezidőszereint három:

1. Országos műipari atelier Szarajevóban. Az intézet oktatása kiterjed a fémtechnikának fentebb említett minden ágára; a főúly benne a gyakorlati oktatásra van fektetve. A teoretikus oktatás majdnem kizárólag rajztanításból áll. Élén áll az igazgató, aki művészeti és adminisztratív szempontból vezeti az intézetet. A gyakorlati oktatást tényleges mesterek vezetik. Az intézetben rendszeren 40—45 inas és 15 legény van alkalmazva. Az inasok oktatása négy évig tart, rendszeren 12—16 életév között. A négy év leteltével az inasok vizsgát tesznek, amelynek letétele után szabadon választhatnak, hogy mint legények meg akarnak-e maradni az intézet kötelékében, vagy önállóan akarják-e etablírozni magukat.

Az eredmény, amelyet az intézet fel tud mutatni, minden tekintetben kiváló. Az inasok nagy részénél fölvetelük alkalmával még az elemi iskolai képzettség is hiányzik; a harmadik évben azonban már csaknem kivétel nélkül megrajzolják és kidolgozzák a legnehezebb formákat is. Sokan kerülnek ki közülök, akik nem elégedve meg a mintákkal, az önálló tervezés és alkotás terére lépnek. Érdekes bizonyítéka ez az intézet, hogy meglévő hajlandóság mellett mire lehet a nép művészi érzékét fejleszteni.

Hasonló intézetek, de természetesen sokkal szűkebb keretekben, állanak fenn még Focsában és Livnában is.

2. Országos szőnyegszövő-műhely Szarajevóban. Az ötvösműiparhoz hasonlóan történt a szőnyegszövő föllevenítése is. Régi specialitása Boszniának az egyszínű kecskeszőr-szőnyeg volt, amíhez a török uralom idején a finomabb szőnyegmunkák is járultak. A kormányt ennek az iparágak felújításánál kizárólag az ipari és gazdasági szempont vezette. A készítmények nagyon szépek, de mind idegen minták után készülnek és a törekvés nem az, hogy tervezőket, hanem jó munkásokat neveljenek. Iparművészeti értéke azonban a szőnyegszövő intézet készítményeinek van és sok esetben tökéletesebben állítja elő a perzsa, smyrna stb. készítményeket, mint ma az ottani műiparosok.

A technika fejlődését legjobban igazolja, hogy 1888-ban, az intézet megnyitásának évében csak olyan szőnyegeket tudtak készíteni, amelyeken egy négyszögméterre 30—40.000 csomó esett, ma pedig már olyan szőnyegeket is készítenek, amelyeknek csomószáma négyszögméterenkint 180—500.000 között váltakozik. A művészi fejlődés és ez a technikai haladás a gyártmányok elhelyezését mindenfelé nagyon előmozdította.

Az intézet ma 189 szövöszéken 300 munkásnővel dolgozik, de nagyszámú otthon dolgozó munkásnője is van és fiókja van ezenkívül Krcsevóban, Focsában, Fojnicában, Konjicában és Stolacban is. Önállóságra az alkalmazottak közül eddig nagyon kevesen tettek szert.

3. Országos bezsövő és himző intézet Szarajevóban. Az előző intézethez hasonló elvek szerint működik körülbelül ez is, amely keleti mintájú arany- és ezüstszövéseket (bez), echarpokat, storokat, himzéseket, csipkéket stb. készít. A művészi értéket a régi minták felújítása, a gazdasági értéket pedig az iparszerű termelés adja meg.

Legbecsebb szolgálattal a bosnyák iparművészet körül azonban az országos kormány a régi iparművészeti emlékek felkutatásával és összegyűjtésével végezte. Ez a munka még távolról sincsen befejezve, a sarajevo-i országos múzeum gyűjteményei azonban már igen sok becses anyagot tartalmaznak, melyek elevenen bizonyítják, hogy milyen művészi élet volt itt valamikor a török uralom idején. E gyűjtemények feldolgozása és művészeti szempontból való felbecsülése még a jövő feladata. Bizonyára igen érdekes megállapításokra fognak még itt bukkanni, amelyek sok tekintetben felvilágosítást nyújtanak majd az iparművészeti kölcsönhatások tekintetében és amelyek hasznára lesznek az oly sokat ígérő módon regenerált bosnyák iparművészetnek is.

■ ■

■ ■

KÜLÖNFÉLÉK.

MŰVÉSZET AZ EGYHÁZBAN. A püspöki karal egyetemben Vaszary Kolozs hercegprímás a minap jóváhagyta az Orsz. M. Iparművészeti Társulatnak az egyházművészeti tanfolyam fölállítására vonatkozó tervezetét. Ennek a tanfolyamnak célja, a lelkeskedő papságnak egyheti tanfolyam keretében úgy elméleti előadásokkal, mint gyakorlati útmutatásokkal oly természetű ismereteket nyújtani, hogy a lelkész a rábizott egyházművészeti műemlékeket és tárgyakat helyesen kezelje, továbbá a restaurálásoknál és a megrendeléseknél a művészet követelményeit és a szakszerűséget érvényesíteni képes legyen.

A tanfolyamot a budapesti Szent Imre Kollégium épületében tartják meg. Az előadások megtartására igen alkalmas az intézet nagyterme, melyben a kiállításra szánt képek és tárgyak is kedvezően helyezhetők el. A tanfolyam hallgatói a nagy vakáció idején, mikor az intézet üresen áll, lakást és ellátást nyerhetnek az intézetben napi öt korona díj mellett. Az ellátás és a tanfolyam iránt érdeklődők forduljanak levélben Fieber Henrik dr. intézeti prefektushoz, a tanfolyam érdemes vezetőjéhez.

Az idei tanfolyam június 26-án este kezdődik és július 2-án este végződik. Az első tanfolyamon csak teológiai tanárok vehetnek részt, akik eddig negyvennyolcan jelentkeztek. Jelentkezéseket még elfogad a rendezőség. Főként kívánatos volna, ha a görög szertartású megyék is képviseltetnék magukat, ami eddig igen gyéren történt, pedig az ő ügyük is bevonatott a tanfolyam keretébe. Az elméleti előadások délelőtt lesznek, míg délután műemlékek és műtermek, múzeumok látogatása következik. Tárgysorozat nagyjában

a következő: Csányi Károly múzeumi igazgató ör: Történelmi templomi stílusok áttekintése. — Czákó Elemér dr. múzeumi ör: Az anyagok igazsága az iparművészetben. — Éber László dr. egyetemi magántanár: A műemlékek gondozása és restaurálása. — Fieber Henrik dr.: A modern művészet fény- és árnyoldalai, tekintettel az egyházi művészetre. — Foerk Ernő építész-tanár: Modern technikák az egyházi építészetben. — Gyárfás Tihámér dr. főgimnáziumi tanár: Az oltár. — Járosy Dezső papnevelő-igazgató: Az orgonák művészi fölépítéséről és kezeléséről. — Konrády Lajos akadémiai tanár: Az országos egyházművészeti tanács tervezetéről. — Mihályfi Ákos dr. egyetemi tanár: A templomok berendezése és liturgikus fölszerelése a keleti egyházban. — Nagy Virgil műegyetemi tanár: Térprobléma az egyházi építészetben. — Némethy Gyula dr. teológiai tanár: A miseruha. — Swoboda Henrik dr., a bécsi egyetem rektora: Über Freiheit und Gesetzmässigkeit in der kirchlichen Kunst. — Velics László S. J., a kalsburgi gyűjtemény igazgatója: A kehely.

A tanfolyam hallgatói tanulmányozás szempontjából megtekintik a budavári koronázó-templomot, a várpalotát, a Szent István-, egyetemi, ferencvárosi, kőbányai, zebegényi templomokat, a szépművészeti és iparművészeti múzeumokat, a művészek és műiparosok műtermeit, műhelyeit.

Az egyházművészeti tanfolyamon kívül szervezik nemsokára az Országos Egyházművészeti Tanácsot, melynek föladata lesz a művészi építkezések, restaurálások, bevásárlások, beszerzések irányítása és szakvéleményekkel, tanáccsal való ellátása.

E nagyszabású egyházművészeti akciónak kiindulási pontja volt az 1908. évben rendezett egyházművészeti kiállítás. Ezen a kiállításon láttuk, hogy úgy a művészi, mint a technikai készség megvan itthon a hazai templomi szükségletek kielégítésére nézve. De a művészeknek szigoruan alkalmazkodniok kell a megrendelők kívánságaihoz. Ezek pedig művészi szempon-